

บทที่ 2

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

วรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับสมรรถภาพของครูประถมศึกษา ขอเสนอเป็น 4 ตอน ดังนี้

1. ความหมายของสมรรถภาพครู
2. สมรรถภาพครูโดยทั่วไป
3. สมรรถภาพของครูประถมศึกษา
4. เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถภาพครูในด้านการปฏิบัติการสอน

ความหมายของสมรรถภาพครู

มีผู้ให้คำนิยาม "สมรรถภาพ" ไว้ดังต่อไปนี้

กมล สุตประเสริฐและคณะ (2523 : 3) ได้ให้คำนิยามของสมรรถภาพไว้ว่า

สมรรถภาพ (สมรรถวิสัย) หมายถึง คุณสมบัติที่เป็นผลมาจากความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ เจตคติ อุดมนิสัยหรือบุคลิกภาพ ซึ่งมีผลทำให้เกิดความสามารถในการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ที่พึงปรารถนา ได้

กษมา สารสมุทร (2524 : 13) ให้คำนิยามของสมรรถภาพว่า สมรรถภาพก็คือความรู้ ความสามารถ ความเข้าใจ ความชำนาญที่ครูแสดงออกให้สังเกตได้และวัดได้

พรรณี เล็กภูดินานต์ (2522 : 89) ได้ให้ความหมายสมรรถภาพครูว่า หมายถึง ความรู้ ทักษะ เจตคติ ที่ผู้เป็นครูพึงมีในการที่จะช่วยให้เด็กเรียนได้พัฒนาทั้งทางด้านสติปัญญา สังคม อารมณ์และร่างกาย

มากาเรต ลินซี (Margaret Lindsey 1973 : 181) ให้ความหมายของสมรรถภาพว่าเป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้ ครูที่มีสมรรถภาพทำให้เด็กเรียนแสดงออกในสิ่งที่เขาได้ เรียนรู้แล้วได้

จากเอกสารรายงานการวิจัยของมหาวิทยาลัยอีสต์แองกล์เตท กล่าวไว้ว่า ทางมหาวิทยาลัย

ได้เชิญผู้บริหาร ครูระดับประถมศึกษา ครูระดับมัธยมศึกษา ตัวแทนครูจากชนบทมาประชุมร่วมกัน 3 วัน เพื่อหาคำนิยามของสมรรถภาพ ในที่สุดผู้เข้าร่วมประชุมต่างให้นิยามสมรรถภาพได้ดังนี้

1. สมรรถภาพเป็นพฤติกรรมการสอนที่สังเกตได้และวัดได้
2. สมรรถภาพทั่วไป เป็นพฤติกรรมการสอนของครูที่มีประสิทธิภาพโดยสามารถวัดและสังเกตได้จากการปฏิบัติงานของครู เช่น การสอนแบบสืบสวนสอบสวน การใช้วิธีผสมที่เหมาะสมกับเด็ก การใช้สื่อการสอนอย่างคุ้มค่า
3. ครูที่มีสมรรถภาพ สามารถทำให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมได้ตามจุดมุ่งหมายที่ครูตั้งไว้

(Proposal Development Team., School of Teacher Education
Michigan state University and Lansing School District 1975 : 14 - 20)

กล่าวโดยสรุปว่า สมรรถภาพครู หมายถึง ความสามารถของครูซึ่งแสดงออกในด้าน ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ เจตคติ และบุคลิกภาพที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสอน การอบรม การแนะแนว การปกครอง การทำกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน การสร้างสัมพันธ์ภาพร่วมกับชุมชน เพื่อให้นักเรียนพัฒนาทั้งด้านสติปัญญา สังคม อารมณ์ และร่างกาย

สมรรถภาพครูโดยทั่วไป

เทพ กระเกต (2505 : 40-50) ได้สรุปผลจากการค้นคว้าว่าครูที่ดีมีสมรรถภาพ ต้องมีลักษณะส่วนตัวและปฏิบัติดังนี้คือ มีบุคลิกภาพดี มีศรัทธาในการสั่งสอน อบรม กระตือรือร้น ในการทำงาน เชื่อมโยงในคุณค่าของงาน ดำรงตนอยู่ในที่อันเหมาะสม ปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ ทุกด้าน รอบรู้วิธีทางของงาน ศึกษาความชำนาญรอบด้าน เป็นผู้นำที่ดี มีจริยธรรมสูง พร้อมทั้งจะรับคำแนะนำและไต่หาความรู้ ประเมินผลงานของตนเอง พร้อมทั้งจะรับแนวคิดใหม่ ๆ มาใช้ศึกษา เด็กให้เข้าใจลึกซึ้ง ใช้จิตวิทยาในการสอน ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่องานอาชีพ

มัทธนา ปิยะมาตา (2509 : 107-108) ได้สำรวจคุณลักษณะของครูในจังหวัด พระนครศรีอยุธยา โดยใช้แบบสำรวจคุณลักษณะของครู จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1400 คน พบว่า ลักษณะที่สำคัญของครูในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มี 9 ประการ คือ (1) ส่งเสริมให้กำลังใจ ยกย่องชมเชยนักเรียน (2) เมตตากรุณา (3) การสอนดี (4) ให้คำแนะนำปรึกษาแก่นักเรียน

- (5) มีเหตุผลเป็นประยาธิปไตย (6) มีความยุติธรรม ซื่อตรง (7) ให้ความอุปการะนักเรียน
(8) บุคลิกภาพดี (9) มีสัมพันธภาพอันดีกับนักเรียน

ซึ่งเมื่อนำลักษณะทั้ง 9 ประการ มาเรียงตามลำดับความสำคัญได้ดังนี้

อันดับที่หนึ่ง การล่อนดี่ มีเหตุผลเป็นประยาธิปไตย

อันดับที่สอง เมตตา กรุณา ให้ความสำคัญปรึกษาแก่นักเรียน มีความยุติธรรม ซื่อตรง

ให้ความอุปการะนักเรียน มีสัมพันธภาพอันดีกับนักเรียน

อันดับที่สาม ส่งเสริมให้กำลังใจ ยกย่องชมเชยนักเรียน บุคลิกภาพดี

ถวิล ลูเรียนต์ และคนอื่น ๆ (2510 : 67-72) กล่าวว่าองค์ประกอบที่สำคัญที่ทําให้ทำงาน
ในหน้าที่ครูประสบความสำเร็จ มีดังนี้ (1) มีความรู้ดี มีการล่อนดี่ รู้กลวิธีถ่ายทอดความรู้ให้แก่
เด็ก (2) มีลักษณะท่าทางดี เข้ากับคนอื่นได้ (3) มีความประพฤติดี เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กได้
(4) มีนิสัยรักดี มีอารมณ์ดี มีความสุภาพอ่อนโยน มีเมตตา กรุณา รักช่วยรักงาม มีระเบียบวินัย
มีความยุติธรรม มีความอดทน มีความซื่อสัตย์สุจริต มีลักษณะความเป็นผู้นำ

สมบุญ ขวัญยืน (2512 : 15-38) กล่าวว่าครูที่ดีมีลัทธิคุณภาพในลําดับของผู้บริหาร
มีลักษณะ 10 ประการ ดังนี้ (1) มีความรู้ดีทั้งในวิชาชีพ และความรู้ที่แก่งทั่วไป (2) มีความคิด
ริเริ่มสูง (3) ดำรงตนเป็นแบบฉบับของครูที่ดี (4) มีน้ำใจเป็นประยาธิปไตย (5) รักษาศักดิ์ศรี
ของความเป็นครู (6) มีความลําคัญดี ประองตองกับคนอื่น (7) รู้จักระเบียบแบบแผนของทาง
ราชการ (8) ยึดมั่นในหลักการดำรงชีวิตที่ดี (9) มีลุ่มภาพดี (10) มีความอดทน

อรสา กุมาร ปุกหุด (2514 : 7) ได้อธิบายถึงครูที่นักเรียนต้องการว่ามีลักษณะดังนี้

- (1) รัก เอาใจใส่ และเห็นอกเห็นใจนักเรียน (2) มีความยุติธรรม (3) มีความรู้ความสามารถ
และแนะแนวทางให้แก่นักเรียน (4) มีอารมณ์ดี หนักตาเบิกบาน มองโลกในแง่ดี (5) มีเหตุผล
(6) มีความรับผิดชอบในหน้าที่

สุรินทร์ สรรสิริ (2515 : 3-9) ได้เสนอว่า ครูที่ดีมีลัทธิคุณภาพต้องมึลักษณะ 6 ประการ

- ดังนี้ (1) บุคลิกภาพ คือ มีรูปร่างหน้าตาดี แต่งกายดี เชื่อมมั่นในตนเอง วาจาดี และปรับตัวดี
(2) การคัดห้องเรียนดี มีความเหมาะสมลุ่มในบรรยากาศกลุ่มลุ่มลักษณะ ใ้กับอุปกรณต่าง ๆ ไว้อย่าง

เหมาะสม (3) มีความสัมพันธ์อันดีกับนักเรียน (4) การสอนดี มีการเตรียมการสอนตามหลักผู้สอน และสอนได้ตามนั้น ต้องมีความรู้ในเรื่องที่สอนเป็นอย่างดี (5) มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพครู จะต้อง มีจรรยาบรรณและวินัยตามระเบียบประเพณีของครู และศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ (6) มีความสัมพันธ์กับผู้ปกครองดี

นอกจากนี้ยังได้เสนอการแยกย่อยในรูปของพฤติกรรมเป็น 11 ประการ คือ (1) ตรง ต่อเวลา (2) มาทำงานเป็นเนืองนิตย์ (3) เตรียมการสอนสม่ำเสมอ (4) เป็นตัวอย่างที่ดีของ นักเรียน (5) ทำงานสำเร็จเรียบร้อยรวดเร็ว (6) รู้และรับผิดชอบของย้ายงานของตน (7) หมั่นศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ (8) ไม่ถือเอาถือเรา และมีความลุ่มลึกกลมเกลียว (9) ต้องมีจรรยาบรรณ และวินัยตามระเบียบประเพณีของครู ของคุรุสภา (10) ประจบพัวพัน ่สถานศึกษาด้วยการทำงานตามหน้าที่ที่กำหนดให้ มิใช่คอยเล่นหน้า เล่นหลังด้วยการพูดให้แตก ลุ่มลึกกัน (11) ช่วยงานพิเศษเมื่อได้รับการขอร้อง

สุภรณ์ ศรัทผล (2515 : 11-12) เน้นการผลิตครูเพื่อให้ได้ครูชั้นอาชีพที่จะต้องมีการ วางรากฐาน และคุณสมบัติแก่ผู้ที่จะออกไปเป็นครูดังนี้ (1) ต้องเป็นผู้มีความรอบรู้ (2) ต้องเป็น ผู้มีทักษะและความรู้วิชาครู ในการที่จะประกอบอาชีพ (3) ต้องมีความสามารถในการตัดสินใจได้ ถูกต้องและมีเหตุผล (4) จะต้องเน้นการให้บริการสังคมเป็นอันดับแรก (5) จะต้องร่วมมือกัน ผู้ที่มีอาชีพครูในการปรับปรุงให้มาตรฐานของอาชีพสูงขึ้น (6) ประกอบอาชีพเต็มเวลา (7) จะต้องค้นคว้าหาความรู้และทักษะใหม่ ๆ อยู่เสมอ

ไพฑูริย์ อินทริยา (2515 : 58) กล่าวถึงคุณลักษณะครูที่ดีไว้ 7 ประการ ดังนี้ (1) เป็นผู้ดีคือ เป็นสุภาพชน เป็นพลเมืองดี มีคุณธรรม วัฒนธรรม (2) เป็นผู้หนักแน่น คือ รู้จักควบคุมภาวะทางจิตและรับผิดชอบ (3) เป็นผู้พัฒนาทั้งตนเองและสังคม (4) เป็นผู้มึคิลปใน การเป็นผู้ให้การศึกษและผู้รับการศึกษา (5) เป็นผู้อดทนที่จะพัฒนามนุษย์ให้เจริญ (6) เป็นผู้ ปฏิบัติโดยครูจะเป็นผู้ปฏิบัติและฝึกสอนตนเองก่อน (7) เป็นผู้แนะแนวเพื่อให้เด็กรู้จักช่วยตนเอง

บุญถิ่น วัฒนาการ (2514 : 10) ได้บรรยายในตอนที่สำรวจตำแหน่งอธิบดี กรมการ ฝึกหัดครู เกี่ยวกับลักษณะของครูที่ดีว่า ควรมีอย่างน้อย 3 ประการ คือ ครูควรเป็นผู้มีความรู้คือ มีทั้งความรู้ในเนื้อหาวิชา ซึ่งจะต้องสั่งสมเพิ่มพูนอยู่เสมอ และมีปัญญา ครูควรเป็นผู้เปี่ยมด้วย

คุณธรรมและวัฒนธรรม มีลัทธินิยม ครูควรเป็นผู้มีความสามารถในการสอน สามารถถ่ายทอด ความรู้และวิธีการทางแก้ปัญหา และอบรมชักนำเด็กไปสู่หนทางอันดีงาม

ก๊อ ลัทธิพิพาลีชัย (2517 : 25) เน้นลักษณะครูที่ผู้ใช้ครูต้องการนั้นประกอบด้วย

- (1) ครูต้องรักเด็ก เข้าใจเด็ก และเห็นอกเห็นใจเด็ก (2) ครูต้องมีความรู้ในวิชาที่ตนสอน อย่างลึกซึ้ง (3) ครูต้องสามารถจัดหลักสูตรหรือบทเรียนให้เหมาะสมกับบุคลิกภาวะของเด็ก (4) ครูต้องเชี่ยวชาญในการสอนวิชาประเภทต่าง ๆ (5) ครูต้องเอาใจใส่เด็กทั้งตัว มิใช่ เอาใจใส่แต่เพียงว่าเด็กจะเรียนวิชานั้น วิชานี้ได้หรือไม่ (6) ครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กใน ด้านวัฒนธรรม ศีลธรรม กิจนิสัย ลูชนิสัย และอุปนิสัย

ภิญโญ สาร (2515 : 79) ให้ทัศนะว่า จรรยา มารยาทของครูมีอยู่ 3 ประการ สำคัญที่ครูควรปฏิบัติให้มากที่สุด ครูต้องใฝ่ใจหาความรู้เพิ่มเติม ครูต้องบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม และครูต้องรักษาความลับของศิษย์

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาอันเป็นหลักหลักสูตรสำหรับ ผูกอบรม ผู้ที่จะทำการ สอนในโรงเรียนชั้นประถมศึกษาได้กำหนดคุณลักษณะพื้นฐานของผู้สำเร็จการศึกษาด้านคุณภาพ ทางอาชีพได้ดังนี้ (1) ให้ความรู้และความเข้าใจในวิชาการศึกษาสำหรับครูในชั้นประถมศึกษา (2) มีทักษะในการสอน (3) ให้ความรู้ความสามารถที่จะนำหลักการ วิธีการและกลวิธีต่าง ๆ ในการ เรียนการสอนไปใช้ปฏิบัติในโรงเรียนประถมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ (4) ให้รู้จักประเมินผล การเรียนและการปฏิบัติงาน (5) เพื่อสร้างเสริมบุคลิกที่ดีสัมรรถภาพในการเป็นครู และปลูกฝังเจตคติที่ดีต่ออาชีพครู (กรมการฝึกหัดครู 2518 : 73)

ธีระ รุญเจริญและคณะ (อ้างถึงใน ดิลก บุญเรืองรอด 2525 : 3) ได้สรุปผล รายงานการวิจัยเรื่อง Philosophy of Teacher Education : Thailand โดย ดิลก บุญเรืองรอด เรียบเรียงเป็นภาษาไทยว่า ครูในอนาคต จะต้องเป็นผู้มีคุณลักษณะต่อไปนี้มากกว่า บัณฑิตคือ (1) ความยุติธรรม (2) ความคิดก้าวหน้า (3) ความรับผิดชอบ (4) ความซื่อสัตย์ (5) ความรู้ (6) น้ำใจนักกีฬา (7) การเข้ากับคนอื่นได้ดี (8) มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (9) ความรอบคอบ (10) ความคิดริเริ่ม (11) ความมีเหตุผล (12) ความอดทน (13) ความ มีคุณธรรม (14) ความเป็นผู้นำ

แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถภาพครูในต่างประเทศ

ในต่างประเทศโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาได้มีการตื่นตัวที่จะปรับปรุงการคัดการฝึกหัดครู โดยคำนึงถึงสมรรถภาพในการเป็นครู เป็นสำคัญ ซึ่งเรียกว่า การคัดการฝึกหัดครูแบบสมรรถฐาน ทำให้เกิดความเคลื่อนไหวในการให้ความสำคัญแก่คุณลักษณะของครู หรือสมรรถภาพในการเป็นครู อันเป็นสาเหตุของการตื่นตัวในการปรับปรุงการคัดการฝึกหัดครูที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน (ชมพันธ์ ฤกษ์พร อภิธยา 2519 : 9) ซึ่งงานวิจัยและความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

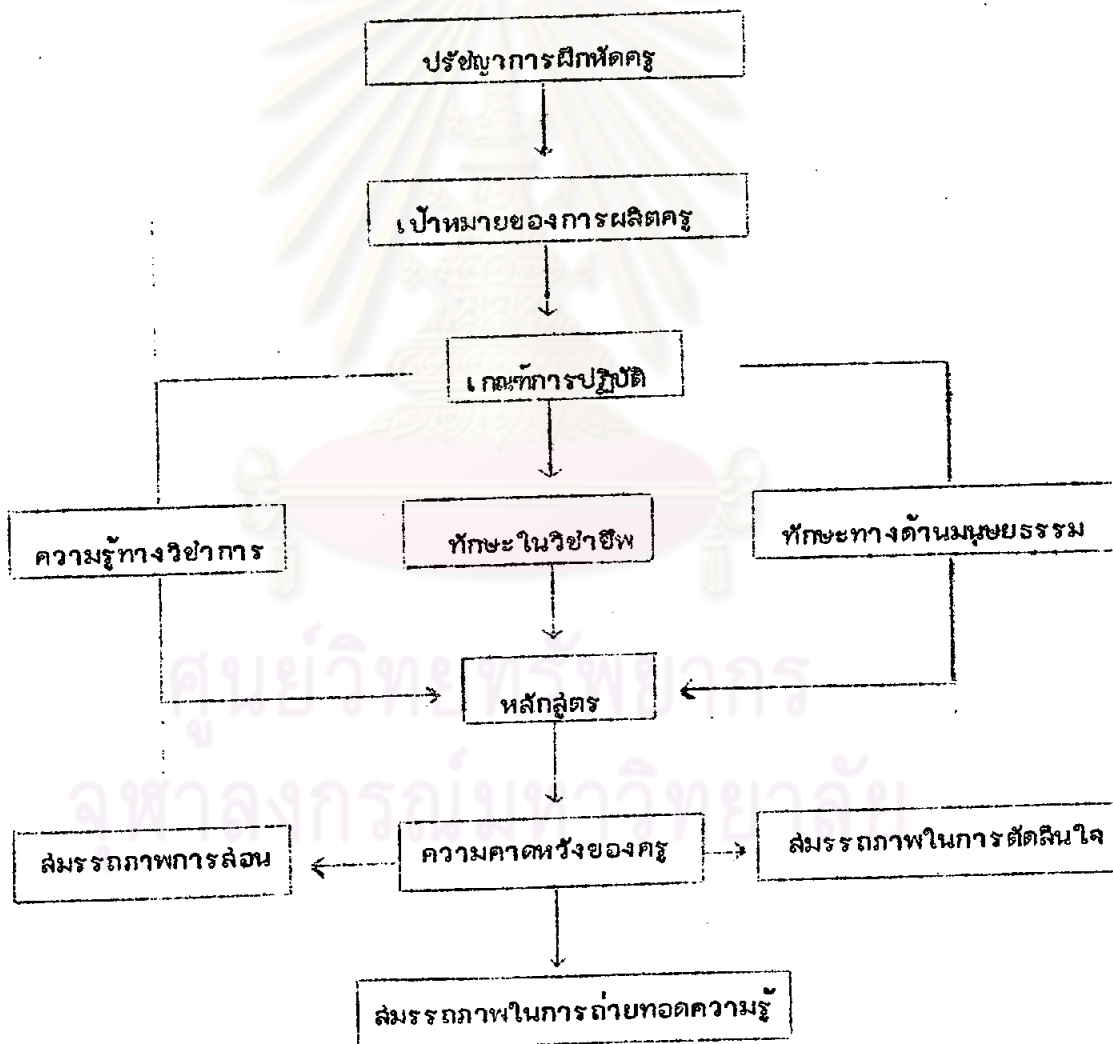
พิค (Peik 1949 : 37-38) ได้รวบรวมลักษณะ 10 ประการของครูที่ดี ส่วนมาก ได้แก่ ความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจ ความมั่นคงทางอารมณ์ ความสามารถประจำตัวที่ดี เช่น ความรู้ทางวิชาการศึกษา การตื่นตัวและแสวงหาความรู้อยู่เสมอ ความคล่องแคล่วว่องไว การมีวิจยารณญาณและไตร่ตรองด้วยความยุติธรรม ความเข้าใจในหลักการฝึกหัดให้นักเรียนเป็นพลเมืองดี และการส่งเสริมให้นักเรียนนิยมในระบอบประชาธิปไตย

กิลเบต ฮิกเนท (Gilbert Hignet 1951 : 8-56) มีความคิดเห็นว่าครูที่ดีมีสมรรถภาพนั้นควรต้องประกอบไปด้วยลักษณะดังนี้ (1) รู้วิชาที่สอนเป็นอย่างดี (2) ชอบวิชาที่สอน (3) ชอบเด็ก (4) รู้จักเด็ก (5) ใจกว้าง (6) ความรู้กว้างขวาง (7) มีอารมณ์ขัน (8) ฉำแม่้น (9) มีความหวัง (10) มีเมตตาธรรม

คณะครูค้ำสตร์ของมหาวิทยาลัยแมสซาชูเซต แอมเฮอท มีหลักสูตรการฝึกหัดครูรูปแบบหนึ่ง มุ่งฝึกนักศึกษาให้มีสมรรถภาพครู โดยจะใช้การฝึกหัดครูเป็นแกนร่วม (Core) ของโครงการต่าง ๆ ทั้งหมดที่มีอยู่ในคณะครูค้ำสตร์ เมื่อกำหนดเป้าหมายของโครงการแล้วจะต้องตั้งเกณฑ์ปฏิบัติ (Performance Criteria) คือการนำเอาเป้าหมายของโครงการมากำหนดในรูปจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม เช่น ตามเป้าหมายของโครงการต้องการผลิตครูที่ดี เกณฑ์ดังกล่าวอาจมีว่าจะจะเป็นครูที่ดีได้ต้องมีความรู้ทางวิชาการอย่างดี (Content Knowledge) หมายถึงความรู้ในวิชาศิลปศาสตร์ ในวิชาเฉพาะจะต้องมีทักษะและเทคนิคการสอนอย่างดี (Behavioral Skills) และมีทักษะในด้านมนุษยธรรม (Humanistic Skills) ถ้าการคัดหลักสูตรการฝึกหัดครูครบตามเกณฑ์ทั้ง 3 ประการนี้แล้วจะนำไปสู่ "สมรรถภาพในการสอน" (Teaching Competency) ซึ่งอาจแบ่งได้ 3 อย่างดังนี้

1. สมรรถภาพครูด้านวิชาการ (Subject-Matter Competency)
2. สมรรถภาพครูด้านการถ่ายทอดความรู้ (Presentation Competency)
3. สมรรถภาพครูด้านการตัดสินใจ (Decision-Making Competency)

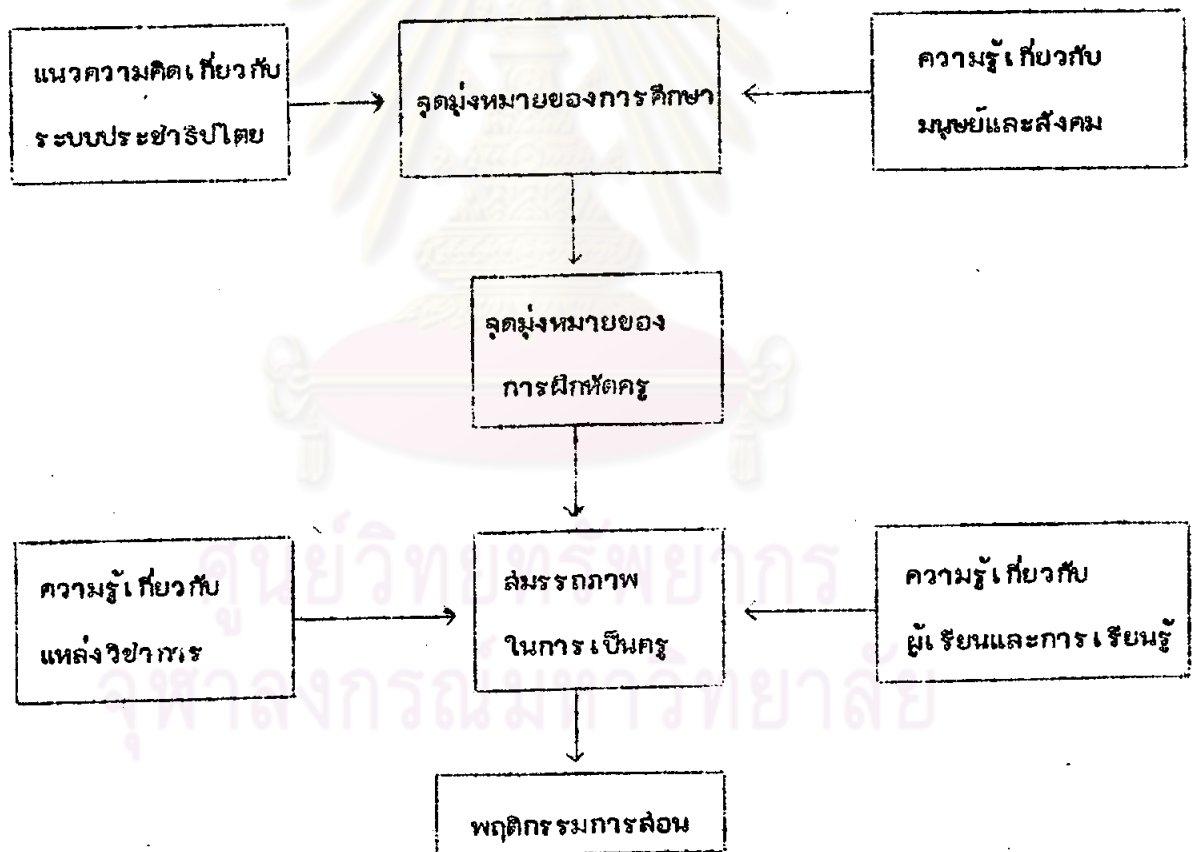
โครงสร้างหลักสูตร การฝึกหัดครูที่คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยแมสซาชูเซต แอมเฮอท (Massachusetts, Amherst) สรุปลงเป็นโครงสร้างหลักสูตรการฝึกหัดครูทั้งหมดได้ ดังภาพ ประกอบ 1 (Allen and Krasno. 1968 : 36-42 อ้างถึงใน สุภรณ์ ศรีพหล 2515 : 16-17)

ภาพประกอบ 1 โครงสร้างหลักสูตรการฝึกหัดครูของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยแมสซาชูเซต แอมเฮอท

วิจัย วงศ์ใหญ่ ได้เห็นหลักสูตรการฝึกหัดครูแบบสมรรถฐานว่า หลักสูตรการฝึกหัดครูแบบนี้ได้กำหนดว่านักศึกษาต้องเรียนวิชาต่าง ๆ ให้ครบหน่วยกิตเท่าไรจึงจะจบหลักสูตรหรือออกไปประกอบอาชีพครูได้ แต่กำหนดว่า นักศึกษาผู้ใดที่จะออกไปประกอบอาชีพครูได้นั้น ต้องแสดงให้เห็นว่าตนมีสมรรถภาพครูพร้อมที่จะออกไปปฏิบัติหน้าที่ครูได้อย่างแท้จริง ส่วนการวัดและประเมินผลนั้น นักศึกษาที่รับการฝึกสมรรถภาพครูต้องผ่านหลักเกณฑ์ที่กำหนด

นอกจากนี้ยังมีรูปแบบการวัดหลักสูตรการฝึกหัดครู โดยเน้นสมรรถภาพครูคือ คณะศึกษาศาสตร์ แห่งมหาวิทยาลัยจอร์เจีย (Johnson 1971 : 8-9) ได้กำหนดหลักสูตรการฝึกสมรรถภาพครูในรูปแบบดังนี้

ภาพประกอบ 2 โครงสร้างหลักสูตรการฝึกหัดครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยจอร์เจีย

ดันฮิล (James Dunhill 1965 : 14-17) กล่าวว่า ครูที่มีสมรรถภาพดีนั้น ควรต้องมีลักษณะเป็นตัวของตัวเอง มารยาทอ่อนโยน มีเสียงที่น่าฟัง มีเมตตา กรุณา มีอารมณ์ขัน มีความรู้กว้างขวางและกระตือรือร้น ครูที่จะประสบความสำเร็จในการรักษาระเบียบวินัยในชั้นเรียนที่ดีนั้น ควรต้องมีลักษณะพื้นฐานสำคัญ 4 ด้าน คือ (1) เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ต่ออาชีพ ทุ่มความสามารถเพื่อทำงานอย่างแท้จริง (2) เป็นผู้ที่เชื่อถือได้ มั่นคง ไม่เปลี่ยนแปลงง่าย พูดจริงทำจริง และเล่นมุกตลกเล่นมอปลาย (3) มีความสามารถในการตัดสินใจ รู้จักตนเองและวิธีการทำงาน ตลอดจนการวางแผนการทำงาน (4) มีประสิทธิภาพในการสอน คือ รอบรู้ คล่องตัว มีทักษะในการสอน การตรวจงาน การคัดชั้นเรียน ฯลฯ

นอกจากนี้ ดันฮิล ยังเพิ่มเติมถึงความสามารถขั้นพื้นฐานของวิชาชีพครู ครูควรมีความสามารถ 4 ประการคือ (1) มีความรู้และทักษะในเนื้อหาวิชาที่สอนและในสิ่งที่นักเรียนสนใจอยากรู้ (2) มีความสามารถที่จะเข้าใจเด็ก (3) มีความสามารถที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงความรู้ที่มีอยู่ให้เหมาะสมกับวัย ความถนัด ความสนใจของนักเรียน (4) มีความสามารถในการใช้ทักษะการสอนที่จำเป็น เช่น การคัดลายมือ การวาดภาพ และการตั้งคำถาม เป็นต้น

மாகาเรต ลินซี (Margaret Lindsey 1973 : 181-182) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถภาพของครูไว้ว่า ครูที่มีสมรรถภาพจะสามารถจัดการเรียนการสอน การวางแผนในการสอน คัดชั้นเรียน รับผิดชอบ และใช้ความรู้ในการฝึกตนเองเล่น ๆ และจะเป็นบุคคลที่ทำให้สังคมเปลี่ยนแปลง

ฮาเบอร์แมน และสติเนต (M. Haberman and T.M. Stinnetl 1973 : 77-85) เล่นอแนะเกี่ยวกับสมรรถภาพครูไว้ 9 ประการดังนี้ (1) ทักษะของผู้ที่จะเป็นครู ครูต้องมีทักษะในด้านวิธีสอนและมีความรู้ในเนื้อหาวิชาอย่างดี การสอนแบบลุลูกภาคเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่จะช่วยฝึกฝนให้ครูมีทักษะตามต้องการ (2) จริยธรรมและค่านิยม เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งเพราะค่านิยมของครูจะเป็นเครื่องกำหนดแนวทางความประพฤติและการวางตัวของครู (3) มโนทัศน์ ผู้ที่เป็นครูควรเลือก เรียนรู้มโนทัศน์ที่สำคัญที่เป็นประโยชน์ในการทำงานมากกว่าที่จะเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างอย่างกว้างขวาง (4) จิตวิทยาพัฒนาการ ครูต้องรู้และสามารถอธิบายเกี่ยวกับพัฒนาการทางร่างกาย ทางอารมณ์ และทางสังคมของกลุ่มเด็กที่ตนสอนเป็นอย่างดี (5) สิ่งแวดล้อมทางสังคม

ต้องรู้และเข้าใจถึงความกดดันทางสังคมที่เกิดขึ้นแก่เด็ก ครูต้องเรียนรู้วิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยาทางการศึกษาด้วย (6) หลักการเรียนรู้วิชาที่สำคัญมาก ต้องรู้ธรรมชาติในการเรียนรู้ของนักเรียนว่าเป็นอย่างไร (7) วิชาครูต้องเรียนรู้วิธีสอนวิชาต่าง ๆ เช่น วิธีสอนศิลปะ วิธีสอนวิทยาศาสตร์ และวิธีสอนอื่น ๆ (8) มีปรัชญาของตนเอง เข้าใจมโนทัศน์เกี่ยวกับตนควบคู่ไปกับการเข้าใจเด็กด้วย (9) ความเปลี่ยนแปลง ต้องเข้าใจหลักปรัชญาสากลที่กล่าวว่า "ไม่มีสิ่งหนึ่งสิ่งใดถาวรมั่นคงตลอดกาลทุก ๆ สิ่งมีการเปลี่ยนแปลงตลอดกาล" ต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงในเรื่องหลักสูตรและวิธีสอน

สัมรรถภาพของครูประถมศึกษา

จอห์นสัน (Charles E. Johnson 1968 : 16-17) ได้ให้นิยามครูประถมศึกษาโดยทั่วไปว่า หมายถึงผู้ที่ได้รับการฝึกอบรมทางด้านวิชาชีพ มีความรู้ความสามารถในการสอนความรู้เบื้องต้นทั่ว ๆ ไป แก่เด็กที่มีอายุระหว่าง 3-12 ปี หรือกลุ่มเด็กซึ่งจำกัอายุอยู่ในช่วงนี้ โดยทั่ว ๆ ไปแล้วหมายถึงบุคคลที่มีความรู้ทางด้านอาชีพและความรู้ในทักษะการสอน หรือทำงานกับเด็กรวมทั้งสามารถแนะนำเด็กเพื่อให้เด็กแสวงหาความรู้ในการเรียนแบบใหม่ทุก ๆ ด้านที่เป็นเนื้อหาในชั้นประถมศึกษา

กมล สุตประเสริฐ และคณะ (2523 : 3) ได้ให้ความหมายของสัมรรถภาพของครูประถมศึกษาว่า หมายถึงคุณสมบัติที่ทำให้ครูสามารถปฏิบัติหน้าที่และบทบาทได้สอดคล้องกับหลักสูตรประถมศึกษา 2521 และความต้องการของสังคม นอกจากนี้ยังให้ความหมายของสัมรรถภาพในการปฏิบัติการสอนว่า หมายถึงคุณสมบัติของครูที่แสดงถึงความสามารถในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรประถมศึกษา

จากการประชุมสัมมนาการพัฒนาหลักสูตรผลิตครูประถมศึกษา ซึ่งจัดโดยคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในปลายปี พ.ศ. 2522 ที่ประชุมได้สรุปสัมรรถภาพที่จำเป็นสำหรับครูประถมศึกษาไว้ 26 ข้อ ดังนี้ (1) มีความรู้ความเข้าใจ เนื้อหาวิชาต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรประถมศึกษา (2) มีความสามารถในการแสวงหาความรู้ในเนื้อหาตามที่หลักสูตรประถมศึกษากำหนด (3) สามารถอธิบายแนวคิดทางการศึกษาที่สำคัญ (4) สามารถวิเคราะห์ปัญหาโรงเรียนและชุมชนได้ (5) สามารถอธิบายหลักการเรียนรู้ที่สำคัญ ๆ และนำหลักเหล่านี้มาใช้ในการเรียนการสอน

- (6) สามารถอธิบายเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน (7) สามารถเลือกวิธีการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหา กิจกรรมและวัยของผู้เรียน (8) สามารถสร้างและใช้สื่อการเรียนประเภทต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาและสภาพของท้องถิ่น (9) สามารถทำการประเมินผลการเรียนการสอนในโรงเรียน (10) สามารถเลือกและใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน
- (11) สามารถสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน (12) สามารถให้บริการแก่ชุมชนโดยอาศัยวิธีการศึกษานอกระบบ (13) สามารถใช้เอกสารประกอบหลักสูตรเพื่อการเรียนการสอน
- (14) สามารถอธิบายและกำหนดความคิดรวบยอดจากเนื้อหาที่จะทำการสอน (15) สามารถเขียนจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม (16) สามารถสอนโดยใช้วิธีสอนแบบต่าง ๆ (17) สามารถสร้างสิ่งแวดล้อมทางการศึกษาทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน (18) สามารถใช้และถ่ายทอดวิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการแก้ปัญหา (19) สามารถใช้คำพูดที่เหมาะสมกับเด็กเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ต่าง ๆ ได้ (20) สามารถจัดกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือและส่งเสริมเด็กตามความสามารถของแต่ละบุคคล (21) สามารถสอนวิชาต่าง ๆ ตามหลักสูตรประถมศึกษาได้เป็นอย่างดี
- (22) สามารถอบรมศิษย์ธรรมแก่เด็ก (23) สามารถปฏิบัติตนตามระเบียบข้อบังคับและจรรยาบรรณของครู (24) มีความรักและศรัทธาในอาชีพและศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ
- (25) มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ในฐานะเป็นผู้ประกอบวิชาชีพครู (26) มีความสามารถทำงานร่วมกับผู้ร่วมอาชีพและผู้ประกอบอาชีพอื่นได้เป็นอย่างดี (คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2522 : 17-18)

มาถพ ภาชิตวิไลธรรม (2520 : 63) ได้ศึกษาสมรรถภาพของครูประถมศึกษาที่สังคมต้องการในจังหวัดสกลนคร และนครพนม โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 4 กลุ่ม คือ ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้บริหารการศึกษา จำนวน 899 คน พบว่า สมรรถภาพของครูประถมศึกษาที่กลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่มต้องการในระดับมากที่สุด มี 10 สมรรถภาพ ดังนี้ (1) สามารถกระตุ้นให้นักเรียนรู้จักช่วยตัวเอง (2) พิจารณาตัดสินและลงโทษนักเรียนอย่างยุติธรรม (3) เตรียมการสอนโดยทำโครงการสอน บันทึกการสอนได้อย่างชัดเจนและปฏิบัติได้จริง (4) กล้าที่จะแสดงความคิดเห็น (5) มีการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนทุกครั้ง (6) รับฟังความคิดเห็นของนักเรียนด้วยความเต็มใจ (7) ยอมรับผิดเมื่อตนเองสอนผิดพลาด (8) สามารถควบคุม ดูแล ส่งเสริมนักเรียนในการทำกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน (9) สามารถเล่นนันทนุเรียน

และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นที่สนใจของนักเรียน เพื่อให้นักเรียน มีเจตคติที่ดีต่อวิชา
ที่เรียน (10) ใช้อุปกรณ์การสอนได้เหมาะสมกับลักษณะวิชาและสภาพการเรียนการสอน

วอกท์ (Vogt 1970 : 2781-A) ได้ศึกษาสัมรรถภาพของครูประถมศึกษา และมัธยม
ศึกษาที่สำเร็จการศึกษาจาก ACCK (Associated Colleges of Central Kansas) เพื่อ
หาข้อเสนอนในการปรับปรุงโครงการเตรียมครูของ ACCK การศึกษาครั้งนี้ได้ให้ครูประถมศึกษา
และมัธยมศึกษาจำนวน 147 คน และครูใหญ่อีก 127 คน ตอบแบบสอบถาม California
Definition of Teacher Competence ซึ่งได้ผลสรุปว่า ครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา
มีสัมรรถภาพครูในด้านต่าง ๆ สูงกว่าครูใหญ่โรงเรียนมัธยมศึกษา และครูประถมศึกษาและมัธยม
ศึกษาต่างประเมิณค่าสัมรรถภาพในการเป็นครูของตนสูงกว่าสัมรรถภาพในการเป็นครูที่ตนถูก
ประเมินจากครูใหญ่ ส่วนการสอนนักเรียนนั้นกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าเป็นประสบการณ์ที่มีคุณค่ามากที่สุด
ในการพัฒนาสัมรรถภาพด้านการสอนของครู

ลิลลาเบลล์ (Lillabelle 1974 : 7624-A) ศึกษาถึงสัมรรถภาพของครูประถม
ศึกษาในโครงการศึกษานอกห้องเรียนแบบมีการพักแรม (Programs of school camping or
resident outdoor education) เพื่อแยกแยะสัมรรถภาพที่ครูประถมศึกษาจำเป็นต้องมีเพื่อ
ให้การทำงานในโครงการศึกษานอกห้องเรียนแบบมีการพักแรมประสบผลสำเร็จ และยังเป็นส่วน
หนึ่งในการกำหนดสัมรรถภาพพื้นฐานของครูประถมศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็น
แบบสอบถามที่ประกอบด้วยสัมรรถภาพด้านต่าง ๆ 165 ประการ ให้ผู้อำนวยการศึกษานอกห้อง
เรียนในรัฐโอไฮโอ และครูประถมศึกษาที่อยู่ในข่ายการบริการการศึกษาของมหาวิทยาลัยโอไฮโอ
ประมาณค่าว่า สัมรรถภาพใดที่ครูประถมพึงมี ได้ผลการค้นคว้าว่า ผู้อำนวยการศึกษาเห็นว่าครู
ประถมศึกษาควรจะมีสัมรรถภาพด้านการสอนนอกห้องเรียน 115 ประการ แต่ครูประถมศึกษา
เห็นว่าควรจะมีเพียง 91 ประการเท่านั้น สำหรับการเสริมสร้างสัมรรถภาพครูนั้น เห็นว่าควร
ดำเนินการในขณะที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย โดยจัดให้มีประสบการณ์ตรง

ลิปเพนส์ และเทอควิช (Sipkens and Turkovich 1974 : 4972-A) ได้ค้นคว้า
เกี่ยวกับปัญหาการพัฒนาแบบ เพื่อใช้ในโครงการฝึกหัดครูแบบสัมรรถฐาน หรือโครงการฝึกหัดครู
ที่ยึดสัมรรถภาพครูเป็นเกณฑ์ (Competency-Based Teacher Education : CBTE)

ซึ่งผลการค้นคว้าสรุปได้ว่า รูปแบบของโครงการ CBTE ไม่สามารถจะพิจารณาได้ว่า เป็นชุดสำเร็จ ที่พร้อมสมบูรณ์หรือเป็นพิมพ์เขียว (Blue prints) ที่สามารถนำไปใช้อย่างครบถ้วนสำหรับปัญหาการพัฒนาในรูปแบบที่เสนอ เป็นเพียงแนะแนวทางให้ทิศทางสำหรับการพัฒนาการฝึกหัดครูแบบสมัครฐานเท่านั้น ทั้งปรากฏว่ามีโครงการ CBTE หลายโครงการที่ได้ถูกนำมาใช้โดยไม่มี การวางแผนความมุ่งหมายของโครงการอย่างชัดเจน แต่โครงการ CBTE ที่ประสบผลสำเร็จส่วนมากนั้น มีคณะกรรมการที่มีการร่วมมือกันอย่างดี พยายามนำผลย้อนกลับ (feedback) มาปรับปรุงโครงการและมีการฝึกอบรมแบบต่อเนื่องสำหรับบุคลากรทั้งหมดในโครงการ CBTE

เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัมรรถภาพของครูทั้งในประเทศและต่างประเทศ

เป็นดังนี้

วิมลรัตน์ นรทพจนกุล

ธีระชัย ปุณโยติ (ทบวงมหาวิทยาลัย 2520 : 36-37) ได้เสนอรายงานผลการสัมมนา การพัฒนาการสอนวิชาคำศัพท์และคณิตศาสตร์ ในด้านสัมรรถภาพของครูประจำการที่จะเป็นครูที่มีคุณภาพนั้นจะต้องประกอบด้วยอย่างน้อย

1. คุณภาพทางด้านเนื้อหาสาระที่จะใช้สอน (Academic area)
2. คุณภาพทางด้านกระบวนการถ่ายทอดความรู้ (Teaching area)
3. Teaching spirit

พบว่า ครูประจำการของเรานั้นยังขาดสัมรรถภาพดังกล่าวอยู่เป็นจำนวนมาก และสามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภทดังนี้

1. ครูประจำการบางส่วนยังมีคุณวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรีและครูพวกนี้ขาดทั้ง Academic area, Teaching area และ Teaching spirit
2. ครูประจำการส่วนหนึ่ง เป็นผู้มีปริญญาแล้ว แต่ขาดคุณวุฒิทางครู ซึ่งจะต้องเสริมสร้างสัมรรถภาพทางด้าน Teaching area
3. ครูประจำการบางส่วนแม้จะมีปริญญาและวุฒิทางครูแล้ว แต่ไม่ได้ติดตามนวัตกรรม

และเทคโนโลยีทางการศึกษา จึงทำให้ความรู้ไม่เป็นปัจจุบัน ซึ่งจะต้องพัฒนาความรู้ความสามารถให้ทันสมัยอยู่เสมอ

ฉะนั้น การเสริมสร้างสมรรถภาพของครูประจำการ (In-service Training) จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง และจะต้องทำควบคู่กันไปกับการผลิตครูก่อนประจำการ (Pre-service Training)

จากผลงานวิจัยของวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา (2518 : 70-94) เรื่อง "ลักษณะครูดีที่สังคมต้องการ" นั้นใช้กลุ่มตัวอย่าง 756 คน พบว่า ครูจะต้องมีความรู้กว้างขวางนอกเหนือจากวิชาที่ตนสอน และหาความรู้ให้ทันสมัยอยู่เสมอ นักเรียนชอบครูที่สอนให้เด็กเข้าใจและใช้อุปกรณ์การสอนบ่อย ๆ สอนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ช่วยเหลือแนะนำเมื่อนักเรียนทำงานไม่ทันหรือไม่ถูก

ในระหว่างปี พ.ศ. 2517-2521 ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เริ่มโครงการวิจัยเพื่อแสวงหาสมรรถภาพครูประถมศึกษา โดยร่วมทำโครงการนี้กับกรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ และองค์การยูนิเซฟ ให้ชื่อโครงการว่า "ขอบเขตหน้าที่และเกณฑ์มาตรฐานของการสอนระดับประถมศึกษา" วิจัยดำเนินการของโครงการนี้คือการรวบรวมหน้าที่และเกณฑ์มาตรฐานของครูประถมศึกษาด้วยวิธีการต่าง ๆ โดยจัดทำหลักเกณฑ์และรายการหน้าที่ของการปฏิบัติงานครูไว้อย่างคร่าว ๆ ข้อมูลเหล่านี้จะใช้เป็นเกณฑ์ครั้งแรกในการสร้างแบบจำลอง ขอบเขตหน้าที่และเกณฑ์มาตรฐานของครูประถมศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสอบถามขอบเขตหน้าที่และเกณฑ์มาตรฐานของการสอนระดับประถมศึกษา ซึ่งสร้างขึ้นเป็น 4 ชุด ใช้สอบถามตัวอย่างประชากร 4 กลุ่มดังนี้ (1) ครูประจำการและนักศึกษาวิทยาลัยครู (2) ผู้บริหารการศึกษา (3) นักเรียน และ (4) ผู้ปกครอง ผลการวิจัยด้านทักษะการสอนของครูพบว่า ครูประจำการและนักศึกษาครูเห็นตัวอย่างยิ่งในสมรรถภาพที่เกี่ยวกับการคัดลำดับเนื้อหาวิชาที่สอนได้อย่างเหมาะสม การศึกษาเพิ่มเติมในวิชาที่สอนอยู่เสมอ การใช้คำพูดได้เหมาะสมและชัดเจน การใช้ภาษาในการสื่อความหมายได้อย่างถูกต้องทั้งการพูดและการเขียน การอธิบายและถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียนเข้าใจได้ (ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2521 : 90-97)

เจสสิกา บุรีภักดี และคนอื่น ๆ (2520 : 366) ได้วิจัยเรื่อง "ลักษณะของครูที่ดี" โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 6 กลุ่ม คือ ครูและศึกษานิเทศก์ นักเรียน ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารการศึกษา ผู้ปกครอง และพระ ให้ตอบแบบสอบถาม และขอความร่วมมือจากวิทยาลัยครู 12 แห่งคือ วิทยาลัยครูยะลา วิทยาลัยครูสงขลา วิทยาลัยครูภูเก็ต วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช วิทยาลัยครูพระนคร วิทยาลัยครูสวนสุนันทา วิทยาลัยครูนครราชสีมา วิทยาลัยครูมหาสารคาม วิทยาลัยครูอุบลราชธานี วิทยาลัยครูอุดรธานี วิทยาลัยครูสกลนคร และวิทยาลัยครูเพชรบุรีวิทยาลัย ใน การรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 6 กลุ่ม ตามเขตที่วิทยาลัยครูเหล่านั้นรับผิดชอบในการผลิตครู สรุปผลลักษณะครูที่ดีต้องมีสมรรถภาพครูดังต่อไปนี้ (1) มีความรู้ดี มีการค้นคว้าหาความรู้ และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์อยู่เสมอ (2) ล้อนดี สามารถใช้ภาษาได้ดี มีเทคนิคในการโน้มน้าวจิตใจคน และสามารถประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างได้ ไม่เพียงแต่พูดอย่างเดียว (3) สุขภาพดี รู้จักป้องกันโรคติดต่อ งดเว้นสิ่งเสพติดทั้งปวง ไม่เสเพล และรู้จักรักษาอารมณ์ให้มั่นคง (4) ประพฤติดี มีความซื่อสัตย์ เที่ยงธรรม มีเมตตา ชยัน อดทน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคทั้งปวง (5) มีน้ำใจประธาธิปไตย มีเหตุผลกล้าพูด กล้าทำกล้าเผชิญความจริง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและยึดมั่นในสถาบันชาติ คำสอนา พระมหาภคชัตริย์

มาถสพ ภาชิตวิไลธรรม (2520 : 79) ได้ศึกษาสมรรถภาพครูประถมศึกษาที่สังคตม ต้องการในจังหวัดสกลนคร และนครพนม โดยให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้บริหารการศึกษา จำนวน 899 คน ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถภาพครู จำนวน 65 สมรรถภาพ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่มต้องการสมรรถภาพครู ประถมศึกษาในระดับต้องการมาก หรือต้องการมากที่สุด กลุ่มนักเรียนมีความต้องการแตกต่างกับกลุ่มครู ผู้ปกครอง และผู้บริหารการศึกษาในสมรรถภาพครูด้านการสอน สมรรถภาพครูด้านการแนะแนวและปกครองชั้นเรียน สมรรถภาพครูด้านการเป็นผู้นำ และสมรรถภาพครูด้านมนุษยสัมพันธ์ของครูประถมศึกษา ส่วนสมรรถภาพครูด้านวิชาการนั้น กลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่มมีความต้องการไม่แตกต่างกัน

ประโยชน์ สันทรโยชิต (2520 : 87) ก็ได้ศึกษาที่คณะเกี่ยวกับสมรรถภาพครูประถมศึกษา เช่นเดียวกับ มาถสพ ภาชิตวิไลธรรม โดยศึกษาในเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครู องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือครู ผู้บริหารการศึกษา นักเรียน และผู้ปกครอง จำนวน 489 คน พบว่า อันดับความสำคัญของสมรรถภาพครูตามลำดับจากมากไปหาน้อย

ดังนี้ (1) สมรรถภาพครูด้านการสอน (2) สมรรถภาพครูด้านการปฏิบัติงานทั่วไป (3) สมรรถภาพครูด้านบุคลิกลักษณะ นอกจากนี้ยังพบว่า ครูมีความแตกต่างกันในเรื่อง เพศ อายุ วุฒิ มีทักษะแตกต่างกันในด้านการสอน ด้านสัมพันธภาพกับนักเรียนและด้านคุณธรรมศีลธรรม ด้านการปฏิบัติงานทั่วไป และด้านความเป็นประชาธิปไตย สำหรับครูที่มีวุฒิสองชั้น มีทักษะต่างไปจากครูวุฒิต่ำในด้านต่าง ๆ ทั้งหมดนี้เกี่ยวข้องกับครูอายุน้อยและครูอายุมาก

พงศธร พัทธกัณฑ์พล (2518 : 66-68) ได้วิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของครูประจำการและนักศึกษาวิชาสายครูในจังหวัดอุดรดิตถ์ เกี่ยวกับขอบเขตหน้าที่และเกณฑ์มาตรฐานของครูประถมศึกษา" พบว่า ครูประจำการและนักศึกษาเห็นด้วยอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ คือ ครูประถมศึกษา ควรมีความรู้ในการเลือกวิธีสอนให้เหมาะกับเด็กและเรื่องที่ครูประจำการและนักศึกษาเห็นด้วยอย่างยิ่ง คือ การเตรียมการสอนและทำบัญชีเรียกชื่อ

ธีระ รุญเจริญ และคณะ ได้ทำการวิจัยของ ASEAN เรื่อง Philosophy of Teacher Education : Thailand ตีพิมพ์ในวารสาร (2525 : 3-8) ได้นำมาเรียบเรียง ให้ชื่อเรื่องว่า ปรัชญาการศึกษาครูไทย โดยสำรวจจากกลุ่มตัวอย่าง 1195 คน จาก 9 จังหวัดใน 4 ภาคของประเทศ แบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 3 กลุ่มใหญ่คือ ผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา ผลการวิจัยมีดังนี้

จากการสำรวจพบว่า อายุ เพศ สถานภาพสมรส และวุฒิของครูระดับประถมศึกษาในปัจจุบันและในอนาคตแตกต่างกันเล็กน้อย ครูประถมศึกษาในอนาคตจะต้องเน้น การฝึกให้นักเรียนเป็นผู้มีวินัยในตนเองสูง การพัฒนาในด้านความคิดริเริ่มและความมีเหตุผลมากเป็นพิเศษ พัฒนากิจกรรมในทุกด้านเพิ่มขึ้น ยกเว้นไม่ต้องเน้นทักษะการติดต่อสื่อสารมากนัก ควรใช้เวลาในการทำวิจัยมากขึ้น ต้องตื่นรับแสวงหาความก้าวหน้าให้ตนเอง เน้นบทบาทครูโรงเรียนประถมศึกษาเป็นพิเศษ สามารถวิเคราะห์ปัญหาชุมชนได้มากขึ้น เกี่ยวกับสมรรถภาพครูทุกด้านล้วนมีความสำคัญจะต้องมีการจัดลำดับในการพัฒนาสมรรถภาพนั้น โดยเฉพาะครูประถมศึกษาต้องสามารถใช้สื่อการสอนได้ และรู้จักปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน เพราะสมรรถภาพทั้งสองมีความสัมพันธ์ต่อการศึกษาศึกษาของเด็กท้องถิ่นต่าง ๆ มาก

เพื่อความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอน ครูควรจะต้องมีคุณลักษณะสมรรถภาพที่

จำเป็นที่จะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อให้สามารถแก้ปัญหาอันเกิดจากสังคมและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลง ครูจะต้องถือเป็นความรับผิดชอบที่จะสอนให้ผู้เรียน เรียนรู้การมีชีวิตอย่างมีความสุข

การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถภาพครูในต่างประเทศมีดังนี้

คาร์ช และเอสตราบุค (Robert R. Karch and E.C. Estrabook 1965 : 120-131) วิเคราะห์ลักษณะครูดีจากนักเรียนในฟลอริดา โดยใช้วิธีวิเคราะห์งาน (Job Analysis) ผลการวิจัยพบว่าคุณลักษณะของครูที่ดีต้องมีสมรรถภาพครูในด้านความสัมพันธ์กับนักเรียน ด้านการสอน ด้านศีลธรรมจรรยา ด้านคุณสมบัตินเฉพาะตัวและลักษณะท่าทาง นอกจากนี้ยังต้องสนใจและพยายามที่จะเข้าใจปัญหาของนักเรียน ตอบปัญหาทุกปัญหา อย่าให้เรื่องส่วนตัวมาอิทธิพลกับเจตคติที่มีต่อนักเรียน พยายามขจัดเรื่องยุ่งยากและอุปสรรคต่าง ๆ มีน้ำใจเป็นนักกีฬา ใจคอหนักแน่นเมื่อนักเรียนถามปัญหา หรือเมื่อตนไม่สามารถตอบได้ ไม่สนใจนักเรียนเพียงคนเดียว คนหนึ่ง ไม่สนิทสนมกับนักเรียนมากเกินไป ไม่ทำให้นักเรียนฮับอาย ชมเชยนักเรียนเมื่อทำงานได้ผล ก้าวหน้าให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน และเมื่อนักเรียนทำผิดมีการตักเตือนลงโทษด้วยความมีเหตุผล

เบค (Beck 1967 : 127-128) ได้ศึกษาลักษณะครูในฟลอริดา เช่นเดียวกับคาร์ช และเอสตราบุค โดยใช้แบบสอบถามเรื่อง "ครูของฉัน" มีคำถามอยู่ 100 ข้อ สอบถามนักเรียนจำนวน 2108 คน ผลปรากฏว่าครูที่ดีต้องมีสมรรถภาพครูดังนี้ (1) ต้องมีความรัก ความเอาใจใส่ต่อนักเรียน (2) มีความรู้ให้แก่นักเรียน สามารถช่วยเหลือนักเรียนให้มีความรู้กว้างขวาง และทันสมัยเพื่อให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดี (3) มีระเบียบวินัยสามารถควบคุมบรรยากาศของห้องเรียนให้ดำเนินไปด้วยดี (4) มีคุณสมบัตินในการส่งเสริมให้กำลังใจแก่นักเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนสนใจ และกระตือรือร้นต่อการเรียน (5) มีคุณสมบัตินในการเรียนปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิธีสอนให้ดีขึ้น

เฮนซัม (Henjum 1969 : 143-147) ได้ให้นักศึกษาที่เรียนวิชาครูในมหาวิทยาลัยนิวยอร์ก จำนวน 78 คน ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะครูที่ต้องการ ปรากฏว่าครูที่ดีต้องมีสมรรถภาพครูคือ จะต้องมีความรู้ทางอารมณ์ รู้จักแสดงออกมีสัมพันธภาพอันดี สามารถควบคุม

ตนเองได้ มีความรู้และความกระตือรือร้นดี

บิตเติล (Biddle 1967 : 346-347) ได้กล่าวถึงลักษณะครูว่า ครูที่ดีต้องมีสมรรถภาพครูซึ่งแยกได้ 3 ประการคือ (1) การปฏิบัติงานของครู ซึ่งสังเกตได้จากการแสดงออกระหว่างครูต่อนักเรียน เช่น ยอมรับความคิดเห็นของนักเรียนยกย่องชมเชยนักเรียน ช่อบทบาทปัญหาให้นักเรียนแนะแนวทางแก่นักเรียน วิพากษ์วิจารณ์การกระทำของนักเรียน (2) ความประพฤติดของครูต้องมีความสำรวมและสามารถควบคุมอารมณ์ได้ (3) พฤติกรรมของครูที่แสดงขณะสอนในชั้นเรียน

ในปี ค.ศ. 1978 จอห์น จอร์แดน แอฟเทรท (John Jordan Aftreth) ได้วิจัยเรื่อง เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างความคิดเห็นของครูประถมศึกษา ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ที่มีต่อสมรรถภาพของครู เขาได้ศึกษาว่า สมรรถภาพที่คาดหวังกับสมรรถภาพที่เป็นจริงในอาชีพครูควรเป็นอย่างไร โดยใช้แบบสอบถาม ถามครูประถมศึกษา ผู้บริหาร ผู้ปกครอง นักเรียน ผลปรากฏว่า

1. การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถภาพครูระหว่างสมรรถภาพที่คาดหวังกับสมรรถภาพที่เป็นจริง โดยส่วนรวมพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ .01 ความแตกต่างระหว่างความคาดหวังกับความเป็นจริงอยู่ระหว่าง 36-62 เปอร์เซ็นต์
2. ในด้านประสิทธิภาพ ผู้ปกครองกับผู้บริหารอาวุโสเห็นว่า ครูประถมศึกษาที่มีสมรรถภาพที่เป็นจริงต่ำกว่าสมรรถภาพที่คาดหวัง อย่างไรก็ตามครูที่มีอายุมากมีความเห็นเกี่ยวกับสมรรถภาพของครู เป็นทางบวกมากกว่าครูอายุน้อย
3. ครูประถมศึกษาที่มีความเห็นว่าเป็นตนเองมีสมรรถภาพในการปฏิบัติงานครูอยู่ในเกณฑ์ดีมาก

ในปี ค.ศ. 1969 สภาคณบดีแห่งมหาวิทยาลัยฟลอริดา ได้สร้างหลักเกณฑ์ในการวัดสมรรถภาพของครู ในโครงการเตรียมครูสำหรับการสอนระดับกลาง ในปีต่อมาสำนักงานการศึกษาแห่งมลรัฐฟลอริดา ร่วมกับมหาวิทยาลัยฟลอริดา ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือดังกล่าว เพื่อนำไปใช้วัดคุณลักษณะของครู 45 รายการ โดยแบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ด้านบุคลิกภาพ ด้านความเข้าใจ และด้านทักษะในการสอน ซึ่งในด้านทักษะการสอนมีสมรรถภาพที่สำคัญดังนี้

- (1) มีเทคนิคในการแนะแนว (2) ใช้วัสดุที่ค้นพบประโยชน์ได้ (3) มีเทคนิคในการศึกษาค้นคว้า

- (4) รัฐบาลของเด็ก (5) มีทักษะในการแก้ปัญหา (6) รู้จักสร้างและใช้จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม
(7) ส่งเสริมให้นักเรียนตัดสินใจและประเมินผลตนเอง (8) ฝึกให้นักเรียนหาความรู้ด้วยตนเอง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถภาพครูดังกล่าวแล้ว แสดงให้เห็นว่าสมรรถภาพของครู อันเป็นที่พึงปรารถนานั้น ประกอบไปด้วยสมรรถภาพในด้านต่าง ๆ หลายด้าน ที่สำคัญได้แก่

1. สมรรถภาพด้านการสอน โดยมุ่งหวังให้ครูสามารถสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. สมรรถภาพด้านวิชาการ มุ่งให้ครูมีความรู้กว้างขวางทั้งในวิชาที่ตนสอน และวิชาพิเศษอื่น ๆ ตลอดจนการตื่นตัวที่จะแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ
3. สมรรถภาพด้านบุคลิกลักษณะ อันได้แก่สมรรถภาพด้านมนุษยสัมพันธ์ สมรรถภาพด้านการแนะแนว การปกครองชั้นเรียน การเป็นผู้นำและสมรรถภาพด้านศีลธรรมจรรยาอันเป็นคุณลุ่มบัตินเฉพาะตัวของครูแต่ละคน
4. สมรรถภาพด้านการเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยอันได้แก่ การประพฤติตนเป็นบุคคลที่มีเหตุผล ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและการยอมรับนับถือผู้อื่น
5. สมรรถภาพด้านคุณธรรมและความประพฤติ อันได้แก่ ฝึกตนให้มีความซื่อสัตย์ ยุติธรรม ความเมตตากรุณา ความรับผิดชอบในหน้าที่และการควบคุมอารมณ์

สรุปได้ว่า การพัฒนาการประถมศึกษาจะเป็นไปด้วยดีขึ้นอยู่กับสมรรถภาพครูประถมศึกษาในหลาย ๆ ด้าน ด้านที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรกคือสมรรถภาพในการปฏิบัติการสอน ผู้วิจัยจะได้ศึกษาความต้องการของครูประถมศึกษาในการพัฒนาตนเองให้มีสมรรถภาพในการปฏิบัติการสอนให้สูงขึ้น เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาการประถมศึกษาของชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย